

9. Hafta

Türk Kentinden Örnekler

SAN421 OSMANLI KONUT MİMARLIĞI
DR. ÖĞR. ÜYESİ RÜSTEM BOZER

ERZURUM EVLERİ

Şehir, Doğu Anadolu'nun en engebeli kesimindeki dağlar arasında kalan ovanın güneydoğusunda kurulmuştur. İpek Yolu üzerindeki konumu ile ekonomik açıdan önemli merkezlerden biri olmuştur. İklimi son derece sert olan Erzurum şehrinde mimari biçimlenme de bununla ilişkili olarak gelişmiştir.

Anadolu'nun Türklerce yurt edinilmesi sürecinde ilk olarak Saltukoğulları'nın yönetiminde kalan kentte Osmanlı fethine kadar değişik Türk hâkimiyetleri söz konusu olmuştur.

Erzurum evlerinde en çok rastlanılan yapı malzemesi taş, bundan sonra da ahşaptır. Civardaki madenlerden elde edilen farklı türlerdeki taşlar ile bölgede yetişen ağaçlar kullanılmıştır. Ayrıca tuğla malzeme de taş ile birlikte kullanılan bir başka yapı malzemesi olarak karşımıza çıkar.

Erzurum evlerinde örtü malzemesi taşıyıcı ahşap malzemeler ve topraktır. Damlar düz olabildiği gibi, bu bölgeye has “kırlangıç örtü” ile daha çok karşılaşılır. Bu tip örtüler daha çok pencere açılmayacak mekânlarda ve tandır evlerinde kullanılmıştır. Bunda, örtülecek olan kare alanın dik kenarları birbirine kalın ahşap elemanlarla çapraz olarak bağlanarak sekizgen oluşturulur; ardından aynı ahşap elemanlarla üst üste bir kare bir sekizgen oluşturacak biçimde bindirme bir örtü sistemi elde edilir.

Evlerde zemin döşemeleri taş veya ahşaptır. Evlerin kapıları tek veya çift kanatlı olabilir. Pencereler genellikle iklim şartlarından dolayı küçük tutulmuştur. Çift kat çerçevesi ve camlı olan pencerelerin iç ve dış çerçeveleri arasında parmaklıklar olup; pencereler içten dışarıya doğru daralan mazgal pencere formundadır. Oda pencerelerinin iç kasaları ve pencere kanatları ahşaptır. Erzurum evlerinde kendine özgü bir cephe formu olarak köşe pencereleri ile karşılaşılır. Cephe bütünüyle çıkma yapıyorsa, sokağa hâkim her iki köşeye de birer pencere yerleştirilmiştir.

Evlerde katlar arasındaki bağlantı genellikle iki kollu küçük sahanlıklı merdivenlerle sağlanmıştır. Oda kapıları, inşa tarihine göre tek veya çift kanatlı olabilir.

Erzurum evlerinin cepheleri, geleneksel Anadolu evlerinin hemen hepsinde görülen çıkmalı düzenler gösterir. Farklı olarak, pencerelerin dışarıdan oldukça küçük tutulması, son derece masif bir görünüme sebep olmaktadır. Bu görünüm, farklı yapılardaki çıkmalar ve birtakım cephe unsurlarıyla hafifletilmeye çalışılmıştır. Ahşap hatıllara çakılan ve “kont” denilen kare kesitli ahşap parçalar, esasen bakım gerektiren durumlarda iskele kurmaya ya da bir şeyler asmaya yarasa da, cephelerde farklı bir görünüm de ortaya koymaktadır. Evlerin farklı tip ve yapıdaki bacaları da dikkati çekmektedir.

Erzurum evlerinin plan şemaları, zemin katta bir avlu ve tandırın bununla ilişkisi çerçevesinde belirginlik kazanmaktadır. Tandır evinin zemin kat planındaki konumu, avlunun planını da belirlemektedir. Ana kapıdan doğrudan girilen avlu, kapı üzerindeki pencere vasıtasıyla aydınlatılmaktadır. Kapının her iki yanında, avluyla bağlantılı tuvaletler bulunur. Haremlik ve selamlık bölümü olan daha büyük evlerde tandır evi bulunan bölüm haremlik olarak düzenlenmiş; bu tip evlerde selamlık, ayrı bir avluya sahiptir.

Bu bölge evlerinin kendine has unsuru, şüphesiz tandır evidir. Ev halkının dinlenme, oturma, yemek pişirme-yeme gibi hemen bütün faaliyetlerinin geçtiği bu alan, evin en geniş kısmı olarak düzenlenmiştir. Geleneksel Türk evlerinin sofalarının fonksiyonu, bunlarda tandır evi içinde çözümlenmiş görünmektedir. Tandır evine açılan odalar, genellikle kadınlara tahsis edilmiş durumdadır. Bunların üst örtüsü, yöre halkının "kırlanguş" da dediği, adı evvelce zikredilen kırlangıç biçimindeki örtü olup; aydınlatma da bunun merkezindeki açıklıktan sağlanmaktadır.

SAN421 OSMANLI KONUT MİMARLIĞI
DR. ÖĞR. ÜYESİ RÜSTEM BOZER

SAN421 OSMANLI KONUT MİMARLIĞI
DR. ÖĞR. ÜYESİ RÜSTEM BOZER

SANDIKLI OSMANLI KONUT MİMARLIĞI
DR. ÖĞÜR İSMECİ RÜSTEM BOZER

ARIEL
Türk
amları'nın
Kararı
ARIEL

SİMİMLİ KONUT MİMARLIĞI
DR. RÜSTEM BOZER

SAN421 OSMANLI KONUT MIMARLIĞI
DR. ÖĞR. ÜYESİ RÜSTEM BOZER

SAN421 OSMANLI KONUT MİMARLIĞI
DR. ÖĞR. ÜYESİ RÜSTEM BOZER

SAN421 OSMANLI KONUT MIMARLIĞI
DR. ÖĞR. ÜYESİ RÜSTEM BOZER

SAN421 OSMANLI KONUT MIMARLIĞI
DR. ÖĞR. ÜÇESİP RÜSLEM BOZER

